

Belgien- effekten

Belgiska lärdomar för svensk industris konkurrenskraft

SEPTEMBER 2026

IKEM

Innehåll

Förord: Belgiska lärdomar för svensk industris konkurrenskraft	3
Rapporten i korthet	4
Belgien visar att politiska val spelar roll	
Fem framgångsfaktorer som skiljer Flandern från Sverige	
IKEM:s reformer för Sveriges framtidskraft	
Inledning	6
Historien bakom Flanderns framgångsrika kemikluster	8
Nuläge: motståndskraft och konkurrenskraft	10
Reformexempel I: skatter, företagsstöd och FoU	13
Reformexempel II: talangjakten	16
Reformexempel III: modern industripolitik, innovation och investeringsfrämjande	18
Energin som stresstest för Flanderns konkurrenskraft	21
Avslutning: Från belgiska lärdomar till svensk handlingskraft	24
Sveriges vägval	
IKEM:s reformagenda för Sveriges framtidskraft	
Källor och metod	28
Om IKEM	30

Rapporten bygger på samtal och intervjuer med företrädare för näringsliv, myndigheter, akademi, innovationsmiljöer och andra aktörer med anknytning till Flanderns kemiindustri. En fältstudie genomfördes i Antwerpen och Bryssel våren 2026 av Edward Hamilton Communications AB på uppdrag av IKEM.

Förord

Belgiska lärdomar för svensk industris konkurrenskraft

Sverige har mycket att vara stolt över. Vi har starka industriföretag, kvalificerad arbetskraft och en innovationskraft som få länder kan mäta sig med. Men i den globala konkurrensen om nästa generations industriinvesteringar räcker det inte att ha goda förutsättningar. De måste också tas till vara.

Det är därför vi på IKEM har valt att studera Belgien. Inte för att Sverige ska kopiera en annan industrination, utan för att förstå vad som händer när politiken, myndigheterna, akademien och företagen drar åt samma håll. Under vår fältstudie i Antwerpen och Bryssel blev det tydligt att Flanderns styrka inte bara ligger i hamnen, infrastrukturen eller historien. Den ligger också i förmågan att staka ut riktningen och bygga industriell utveckling över tid.

Vår slutsats är enkel. Sverige ska inte bli ett nytt Antwerpen. Men vi behöver bli bättre på att kraftsamla kring våra egna styrkor: investeringar, forskning, kompetens, energi, infrastruktur och innovationsmiljöer behöver behandlas som delar av samma uppgift, inte som separata politikområden.

Det är också utgångspunkten för den här rapporten. Sveriges framtidskraft byggs av industrin, och kemiindustrin visar hur avgörande samspelet mellan energi, kompetens, forskning, investeringar och politisk riktning är för konkurrenskraften. Om Sverige vill vara ett land där framtidens fabriker, arbetstillfällen och tekniska kunnande växer fram behöver vi agera mer samordnat och i ett högre tempo.

Jakob Tellgren
vd, IKEM

Rapporten i korthet

Flandern visar att industripolitik gör skillnad när den är samordnad, uthållig och nära företagens verklighet. Belgien är inte ett facit för Sverige, men rapporten pekar på att långsiktig konkurrenskraft kräver samordnade insatser inom forskning, tillgång till kompetens, energiförsörjning, infrastruktur och regelverk. Det gör exemplet Flandern relevant för Sverige att jämföra sig med och inspireras av för att bygga konkurrenskraft och framtidskraft.

Belgien visar att politiska val spelar roll

Europas kemiindustri tappar mark. Höga energi- och råvarukostnader, långsamma investeringar och en allt hårdare konkurrens från USA och Kina pressar produktion och lönsamhet. Mitt i denna utveckling sticker Belgien ut. Landet står för en stor andel av Europas bekräftade kapacitetsinvesteringar i kemiindustrin och är ett av få exempel där investeringsflödet fortfarande pekar i rätt riktning¹.

Flanderns styrka kan delvis förklaras av geografin: Antwerpens hamn, närheten till Ruhr och en omfattande gemensam infrastruktur. Men rapporten pekar också på något mer. Regionen har under lång tid byggt ett system där företag möter en offentlig motpart som kan hjälpa dem att etablera sig, finansiera forskning, hitta kompetens, skala innovationer och stanna kvar efter investeringen.

Den viktigaste lärdomen för Sverige är därför inte att införa fler fristående stöd. Den är att politikens olika delar måste dra åt samma håll. En investering avgörs sällan av en enda faktor, utan på att hela systemet fungerar, från energiförsörjning och tillståndprocesser till kompetensförsörjning och kapital – och en offentlig motpart som tar ansvar för genomförandet. Det är här vi i Sverige behöver bli tydligare, snabbare och mer samordnade.

Belgien jämfört med Sverige – några nedslag

	Belgien	Sverige
Anställda i kemiindustrin	ca 66 000 personer	ca 40 000 personer
Försäljning av kemiprodukter	ca 400 Mdkr/ år	ca 100 Mdkr/ år
Offentligt stöd till företagens FoU	0,3 % av BNP	0,16 % av BNP
Investeringsfrämjande	40 % av anslag till Flanders Trade and Invest (FIT)	16 % av anslag till Business Sweden
Personer med examen i högre utbildning	52 % av befolkningen ²	53 % av befolkningen

¹ Roland Berger, "Presentation: European chemical closures and investments radar 2022–2025" (2026).

² Eurostat, "Tertiary education" (2026)

Fem framgångsfaktorer som skiljer Flandern från Sverige

- **En samlad riktning.** Industrin är ett uttalat politiskt ansvarsområde, med tydlig samordning mellan region, stad och stat och en industriminister med direkt ansvar för politikområdet. Sverige saknar fortfarande en sammanhållen strategi för kemiindustrin.
- **FoU som konkurrensmedel.** Belgien har betydligt mer omfattande offentligt stöd till företagets forskning och utveckling än Sverige. Skillnaden är särskilt tydlig när skatteincitament kombineras med direkta projektstöd och stöd från lokal, regional och statlig nivå.
- **Kompetens nära produktionen.** Autentiska utbildningsmiljöer tränar människor i utrustning som efterliknar verklig processindustri. Runt kemiklustret finns också flera toppuniversitet som arbetar i nära samspel med industrin.
- **En enklare väg in för investerare.** Flanders Investment and Trade, FIT, den flamländska innovations- och företagsmyndigheten VLAIO samt staden Antwerpen följer företag före, under och efter etablering.
- **Kluster som förnyas.** Innovationsmiljöer som BlueChem och Catalisti bygger broar mellan forskning, startup, pilot och industriell skala och stärker förmågan att omsätta idéer i produktion.

IKEM:s reformer för Sveriges framtidskraft

- Ge Sverige en samlad riktning för industriella investeringar
- Säkra konkurrenskraftig energi och robust råvaruförsörjning
- Bygg kompetens nära industrins verklighet
- Öka Sveriges attraktionskraft för investeringar i forskning och innovation

Inledning

Flandern är Belgiens viktigaste industriregion och huvudsätet för lågländernas kemikluster. Åtta mil in från Nordsjökusten längs floden Schelde tonar Antwerpens hamn fram. I anslutning till Europas näst största hamn finns Flanderns ekosystem av kemiindustrier som gradvis vunnit mark. I dag står kemiindustrin för 35 procent av Belgiens exportvärde och cirka fem procent av landets bruttonationalprodukt (BNP)³. Belgien är också etta i världen sett till omsättning per capita avseende plast och kemiska produkter⁴.

Antwerpen är i dag världens näst största petrokemikluster, tätt efter Houston i Texas⁵. Den del av kemiindustrin som fokuserar på petrokemi, polymerer och specialprodukter har en omsättning på knappt 50 miljarder euro per år. Denna högförädlade industri sysselsätter 66 000 medarbetare och ytterligare 150 000 personer som indirekt underbygger klustret.

Större kemi- och plastföretag som BASF, INEOS, Borouge och Solvay dominerar tillsammans med andra välkända aktörer som Exxon Mobil och Total. Men en rad underleverantörer och nya tillväxtbolag har också kommit till genom innovation och specialisering.

Flanderns motståndskraft är betydande. Mellan 2002 och 2022 fördubblades kemiindustrins försäljning. Flera av Europas tyngsta investeringar finns också i och kring Antwerpens hamn. Mest känt är INEOS Project ONE, en investering om 4,5 miljarder euro i modern petrokemi. Men också bolag som DCarbon visar att klustret kan förnygras, kompletteras och förstärkas.

Belgiens investeringar i forskning och utveckling (FoU) inom kemisektorn har fördubblats det senaste decenniet och mer än 100 000 direkta jobb har skapats⁶.

På utbildningscentret Acta, mitt i Antwerpens hamn, arbetar eleverna i lokaler som har byggts upp för att efterlikna kemiindustrin. Runt kemiklustret finns även toppuniversiteten i Antwerpen, Leuven och Gent, som arbetar i nära samspel med industrin.

Det finns en bild av att Flandern delvis lever på gamla meriter, men under 2025 landade 285 nya investeringsprojekt i regionen. Tillsammans väntas investeringarna skapa 6 000 nya jobb de närmaste åren, en ökning med nästan 20 procent jämfört med året innan⁷. Runt Antwerpens hamn finns dessutom omkring 1 400 företag som direkt och indirekt bygger Europas just nu mest slagkraftiga kemihubb⁸.

Energiförsörjningen är central. Mitt i hamnen skymtar vindkraftverk längs kajerna. Någon mil norr om hamnens hjärta syns kärnkraftverket Doel med sina fyra reaktorer. Belgiens regering arbetar samtidigt intensivt för att minska energikostnaderna för en hårt pressad kemiindustri.

3 I detta ingår också värdet av pharma. Sverige: 4,5 procent av BNP (Förädlingsvärde). Svensk kemiindustri stod för 16 procent av den svenska varuexporten år 2024 (23 procent inklusive raffinaderierna), varav kemiindustrin i snäv bemärkelse stod för 5 procent av den svenska varuexporten och läkemedelsindustrin stod för 7 procent. Källa Tillväxtverket, "Kartläggning av kemiindustrin i Sverige" (2025)

4 Catalisti, "Introduction to chemical cluster" (2026)

5 Essenscia, "Economische jaarcijfers 2025" (2026)

6 Sarens, "Belgium has doubled its spending on R&D in the chemical sector over the last decade, generating more than 100,000 direct jobs" (4 nov 2025)

7 Flanders Invest and Trade, "Annual report 2025" (2026)

8 Belgium Chamber of Commerce Voka, "Get to know our harbour and its industry" (2026)

Antwerpendeklarationen⁹, som presenterades i Flandern 2024, blev en bred näringslivsmarkering för en europeisk industripolitik med större fokus på konkurrenskraft, energi, investeringar och motståndskraft. Att initiativet lanserades i Antwerpen understryker klustrets roll som samlingspunkt för Europas kemiindustri.

Vilka reformer har gjort det möjligt för Flanderns kemisektor att växa och bygga motståndskraft i en kärv geopolitisk tid? Och vilka lärdomar kan Sverige dra?

I rapporten har fyra reformområden varit föremål för särskild analys:

- Skatter, företagsstöd och avdrag. Hur ser skatteincitamenten ut när Flandern lockar till sig nya investeringar, särskilt inom forskning och utveckling?
- Talangstrategi. Hur långt har landet kommit med en strategi för naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, STEM¹⁰, och vilka andra insatser görs för att stärka kompetensförsörjningen till Flanderns kemiindustri?
- Hur arbetar relevanta aktörer med att attrahera investeringar och hur ser samspelet ut mellan dessa myndigheter? Hur bidrar detta till ambitionen att främja innovation?
- Vilka reformer genomförs för att minska energikostnaderna och därmed stärka kemiindustrins konkurrenskraft på sikt?

Belgiens framåtlutande kemiindustri kom inte till över en natt. Antwerpen gynnas av sin hamn, sin närhet till Ruhr och sin historiska infrastruktur. Men ingenting har kommit gratis. "Vi har egentligen ingenting här. Vi har endast vårt humankapital och vår förmåga att samarbeta", förklarar Britt de Sutter, verksamhetschef vid innovationshubben BlueChem.

Det är den förmågan som gör exemplet intressant för Sverige. Flandern visar hur en industribas kan stärkas när offentliga aktörer, akademi och näringsliv arbetar i samma riktning och när stödsystem, kompetensförsörjning och investeringsfrämjande byggs runt företagens faktiska behov. För IKEM är lärdomen tydlig: Sveriges framtidskraft byggs av industrin, men den kräver politiska villkor som gör investeringar, innovation och produktion möjliga här.

Lärdom för Sverige Flandern visar att industriell styrka inte bara bygger på historiska fördelar, utan på förmågan att förvalta dem genom långsiktig riktning, infrastruktur och samverkan. För Sverige innebär det att befintliga industrikuster behöver ses som strategiska tillgångar som kan utvecklas för att stärka svensk framtidskraft.

⁹ The Antwerp Declaration for a European Industrial Deal, <https://antwerp-declaration.eu/>

¹⁰ STEM är en engelsk förkortning för Science, Technology, Engineering and Mathematics.

Historien bakom Flanderns framgångsrika kemikluster

Hamnen i Antwerpen blev en viktig importnod för petroleum i mitten av 1800-talet¹¹. Under andra halvan av samma århundrade gjordes också banbrytande framsteg i europeisk kemiindustri. I Belgien utvecklades Société Solvay till en världsledande producent av natriumkarbonat med förgreningar över hela kontinenten.   n i dag   r Solvay en nyckelaktör i Flanderns kemikluster.

Men det verkliga uppsvinget f  r Belgiens kemibas kom efter andra världskriget. Som en del av Marshallplanen erbjöds aktörer som British Petroleum, Philips Petroleum, ICI och Esso mark f  r nyetablering i hamnen. De gick samman med lokala flamländska aktörer som Solvay. Från start siktade industrin på att förädla petroleumprodukter, som plast och specialprodukter.

‐Dessa tidigare aktörer fick k  pa mark, vilken de fortfarande har i sina ägor. Det skiljer sig från senare etableringar som fått arrendera mark. Själva ägandet möjliggjorde en långsiktighet‐, berättar Maarten van Ostayen som arbetar som investeringschef vid Antwerpens hamn.

En omfattande gas- och v  tskeinfrastruktur, i dag omkring 400 mil lång, byggdes samtidigt ut över Belgien till stöd för klustrets utveckling. ‐Den här typen av banbrytande r  rl  sningar för gaser och vätskor hade inte gått att göra i dag, utan det gjordes i eftersk  lvningarna av andra världskriget. Nu råder devisen ‐not in my backyard‐, förklarar Yves Verschueren, vd för branschorganisationen Essenscia.

Under 1960- och 1970-talet etablerades elva stora multinationella företag med liknande kemiinriktning i området. Infrastrukturen fortsatte att byggas ut och inte minst den västra delen av floden Schelde öppnades upp för nyetableringar, samtidigt som embryon till generösa avdrag för forskning och utveckling (FoU-avdrag) och företagsstöd började komma på plats. Nu började även strategin att klättra högre upp i värdekedjan att ta form.

Men det   r först framåt 1990- och 2000-talet som Antwerpens kemikluster f  r sitt stora genomslag. Sett till försäljningssiffrorna har utvecklingen tredubblats på trettio   r¹². Och takten i investeringarna, ofta utländska, har ökat lika tydligt.

Forskare som analyserat utvecklingen i sektorn pekar på ett moget kluster med tydliga h  vst  ngs- och synergieffekter, som gradvis har klättrat i värdekedjan. Fördelen är att företagen finns på samma plats och att politiken kan svara på signaler med korta ledtider. Nackdelen är att klustret   cks   innebär inl  sningseffekter. Det   r svårt att lämna platsen även om en annan etablering på sikt skulle kunna vara f  rdelaktig¹³.

Flanderns kemiindustri nådde en topp   r 2022 med en försäljningsvolym i kemiska produkter om rekordhöga 51 miljarder euro, samtidigt som flera stora investeringsbeslut togs. Exempelvis lade BASF grunden för en världsledande fabrik f  r alkylethanolaminer som   r på plats sedan 2024¹⁴. Dessutom presenterades tidigare

11 Aftalion, ‐A history of the International Chemical Industry, Chapter 1: Belgium, From Industry to Academia, the Belgian chemical society 1887-1914‐ s. 114

12 Cefic, ‐Cefic Chemdata International – Belgium, Sweden and all EU-countries‐ (2026)

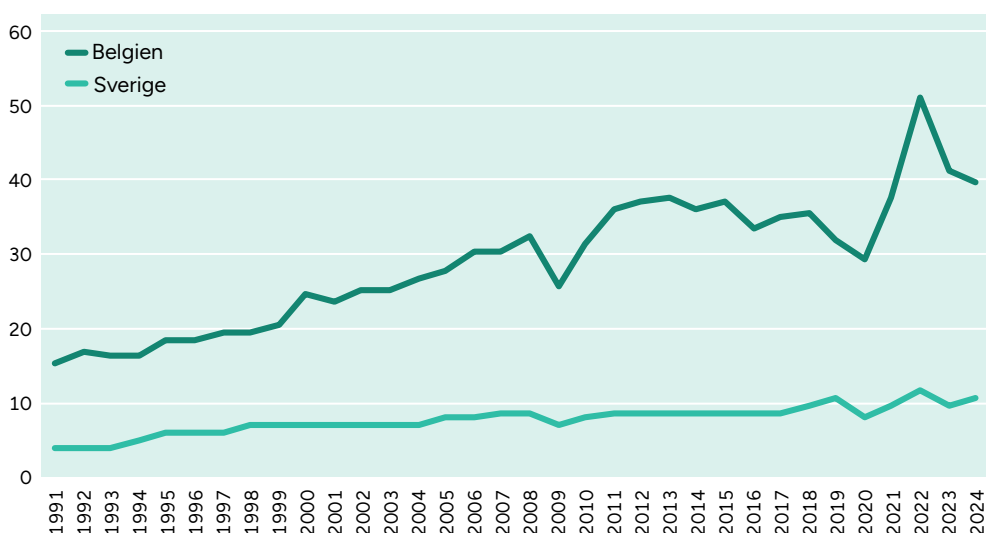
13 Vanthillo et al. (2018)

14 ChemEurope.com, ‐BASF builds new plant for alkylethanolamines at Antwerp site‐ (2022)

nämnda INEOS-satsning *Project ONE*, som fortfarande ses som ett av kontinentens största investeringsprojekt i kemisektorn.

Dessförinnan var 2018 ett rekordår med investeringar på uppemot 11 miljarder euro. "Vi upplevde en investeringsboom mellan 2018 och 2022. Det var sannolikt effekten av ett långsiktigt och strukturellt arbete. Men sedan dess har utvecklingen avstannat något", menar Nadia Werkers, verksamhetschef vid belgiska handelskammaren Voka i Antwerpen. Werkers pekar också på att produktionen av kemiprodukter nådde sin kulmen år 2018, med 68 miljoner ton per år. Sedan dess har nivån minskat med en fjärdedel.¹⁵

Försäljningsvärde kemiprodukter 1991–2024, miljarder euro

Belgien har haft en stadig ökning av försäljningsvärdet av kemiprodukter sedan 1991, som överstiger Sveriges.

Sedan Rysslands invasion av Ukraina och den efterföljande energikrisen år 2022 har Flanderns kemikluster haft betydligt tuffare år. Samtidigt tyder utvecklingen på att den grogrund som lagts genom långsiktig industripolitik, stark infrastruktur och offensiva investeringar i Antwerpen har skapat en motståndskraft som är viktig att förstå när världen skälver.

¹⁵ Cefic, "Cefic Chemdata International – Belgium, Sweden and all EU-countries" (2026)

Nuläge: motståndskraft och konkurrenskraft

Europas kemiindustrier är pressade av höga energipriser och en allt skarpare konkurrens från Kina och USA. EU-ländernas marknadsandel sett till försäljning av kemiprodukter har halverats de senaste två decennierna, enligt branschorganisationen Cefic.¹⁶

Cefics chefsekonom Monchef Hadhri, som är baserad i Bryssel, menar att hela den europeiska kemiindustrin utmanas i grunden om inte den politiska regleringsivern minskar och energikostnaderna reduceras. "Kemiindustrins insatsvaror är också avgörande för övrig industri. Försvåras våra möjligheter att konkurrera uppstår en negativ dominoeffekt", slår Hadhri fast.

I Europa dominerar Tyskland och Frankrike kemimarknaden med en marknadsandel på knappt 50 procent. Därefter följer länder som Italien och Nederländerna. Belgien har en marknadsandel på omkring sex procent, vilket är högt i relation till landets storlek.

Sett till befolkningen är det en hög siffra och innebär att Belgien ligger i topp i EU avseende omsättning av kemiprodukter per capita. Och sett som andel av ekonomin står kemiindustrin för 35 procent av exportvärdet och fem procent av landets totala bruttonationalprodukt.¹⁷

De senaste åren har dock majoriteten av EU-ländernas kemisektorer, också Belgiens, fått se negativa tillväxttal. Särskilt händelser under 2023 slog hårt mot industrin, till exempel energichocken efter Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Därefter uppmättes en temporär uppgång 2024.

Under 2024 hade Belgien den starkaste tillväxten i Europas kemiindustri, med en ökning på 8,3 procent. Året därpå försämrades läget i hela Europa och samtliga större kemimarknader föll tillbaka till negativa tillväxttal. Belgien stack ändå ut genom att som enda land visa fortsatt tillväxt, om än låg, med 0,2 procent.

Samma mönster syns i investeringsstatistiken. Enligt Roland Berger och Cefics genomgång av europeiska nedläggningar och investeringar 2022–2025 stod Belgien för 36 procent av Europas bekräftade kapacitetsinvesteringar i kemiindustrin, vilket var klart mer än något annat europeiskt land¹⁸.

Samma källa visar att Belgien är det enda landet i Europa där de bekräftade kapacitetsinvesteringarna i kemiindustrin överstiger neddragningar, nedläggningar och minskad kapacitet. Med andra ord uppvisar den belgiska kemiindustrin ett positivt netto.

Även branschorganisationen Essenscia pekar på en fortsatt stark investeringstakt. Enligt organisationen ökade investeringarna med 9 procent under 2025 och uppgick till 4,1 miljarder euro.¹⁹

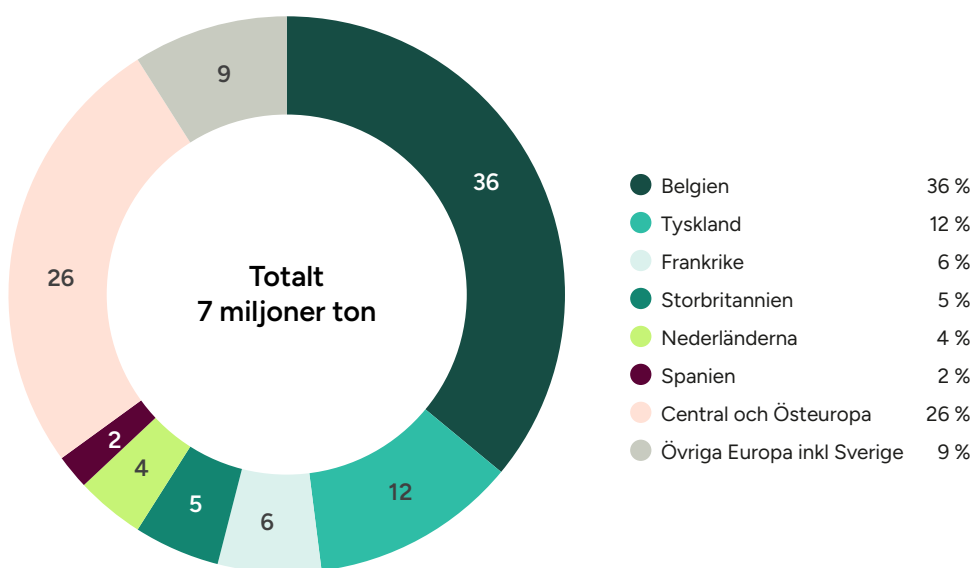
¹⁶ Cefic, "Presentation: Cefic Facts and Figures 2025" (2026)

¹⁷ I just denna siffra finns också värdet av pharma.

¹⁸ Roland Berger, European Chemical Closures & Investments Radar 2022-2025 - cefic

¹⁹ Essenscia, "Belgische chemie en farma op kantelpunt: minder jobs, export krimpt en investeringen blijven uit" (22 april 2026)

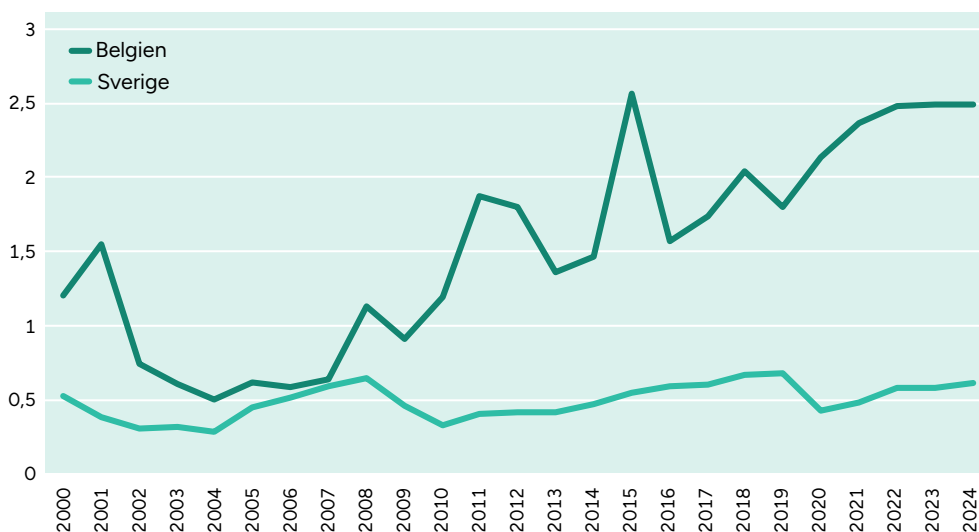
Investeringar i ökad produktion

Investeringarna i ny produktionskapacitet inom kemiindustrin koncentreras främst till Belgien och Östeuropa, som tillsammans svarar för mer än hälften av de planerade volymerna under perioden 2022–2025.

I ett längre tidsperspektiv står sig den belgiska kemiindustrin väl när det gäller investeringstakten. Sett över de senaste två decennierna har Belgien haft en stark investeringsutveckling, och under de senaste femton åren har landet tydligt överträffat Sverige. Samtidigt nyanseras bilden på plats i Bryssel. "Vi lever i delar på gamla meriter. Flera av de investeringsbeslut som leder till nämnda investeringar har flera år på nacken. Just nu trycker finansiella aktörer och företagen på pausknappen", säger Ann Dierckx, policychef vid branschorganisationen Essenscia.

Investeringar i miljarder euro 2000–2024

Investeringar i Belgien har fyrdubblats mellan 2007 och 2024 medan investeringsökningen har stått stilla i Sverige samma period.

Investeringsmyndigheten Flanders Investment and Trade (FIT) menar å sin sida att investeringarna fortsätter att öka i Belgien och i synnerhet i Flandern. "Våra siffror ser väldigt bra ut för förra året och det vi ser speciellt är en ökning från utländska investerare med bas i USA", säger organisationens vice investeringschef för Nordeuropa, Yiwei Zhang, på plats i Bryssel.

Under 2025 gjordes 285 nya utländska investeringar och nyetableringar i området. Dessa väntas generera 6 000 nya jobb. Av investeringarna var 30 procent kopplade till någon form av forskning och innovation. Det innebär att resan högre upp i värdekedjan vad gäller förädling och produktivitet fortsätter, enligt Flanders Investment and Trade²⁰.

Samtidigt som investeringarna i industrin fortsätter ligger Belgien i Europeiska unionens (EU:s) toppskikt när det gäller forskning och utveckling. Enligt Eurostat motsvarade de samlade FoU-utgifterna 2024 3,4 procent av BNP i Belgien och 3,6 procent i Sverige²¹. Båda länderna har alltså mycket FoU-intensiva ekonomier. En viktig skillnad är däremot hur företagens FoU stimuleras genom offentliga stöd och skatteincitament, vilket utvecklas i nästa avsnitt.

Bilden som växer fram är ett kemikluster med betydande motståndskraft i ett skakigt Europa. Styrkan bygger på ett historiskt arv som har förvaltats väl, men också på reformer, samverkan och en tydlig vilja att behålla och utveckla industriell produktion. Det är kombinationen som gör Flandern relevant för Sverige att studera och som tydliggör behovet av en svensk reformagenda för industriell utveckling.

Lärdom för Sverige: När forskning, kompetens och offentlig samordning förstärker varandra bidrar det till Sveriges konkurrenskraft. Sverige har bra grundförutsättningar, men behöver bli bättre på att erbjuda investerare en sammanhållen väg från etablering till utveckling och produktion. Det är avgörande för jobb, innovation, export och långsiktigt välstånd.

20 Flandern Investment and Trade, "Orderingsplan 2026" (2026)

21 Eurostat, "EU spending on R&D exceeded €403 billion in 2024" (dec 2025)

Reformexempel I: skatter, företagsstöd och FoU

Belgien sticker inte ut som ett lågskatteland. Tvärtom. Bolagsskatten ligger på 25 procent och det allmänna skattetrycket är högt. Landet har inte heller starka statsfinanser, vilket innebär att diskussionen om neddragningar av både skatteavdrag och i socialförsäkringarna just nu präglar debatten.

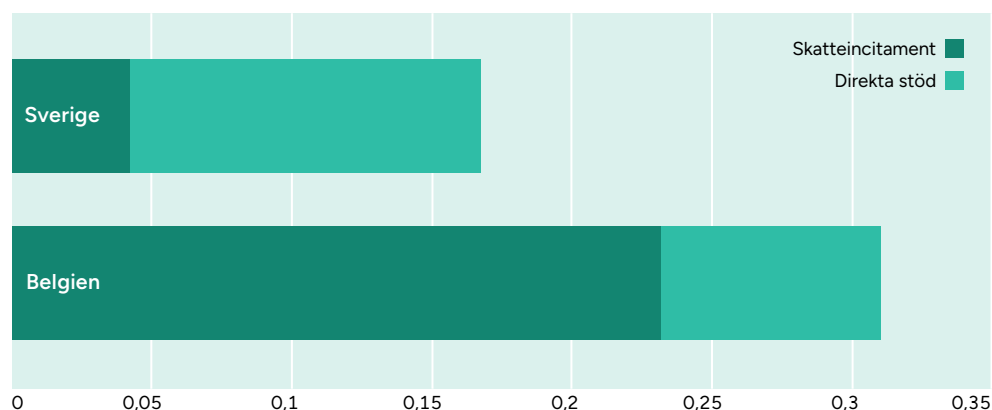
Trots det har landet generösa avdrag för forskning och utveckling (FoU-avdrag). "Utan dessa skulle väldigt många talanger lämna Belgien", säger Britt de Sutter, verksamhetschef på innovationshubben BlueChem.

Det är också dessa FoU-incitament som oftast kommer på tal när dialog inleds med Flanderns investeringsaktörer. "Om ni kommer till Antwerpen kommer vi att skraddarsy ett soft landing package. Vi kommer att bistå med faktisk markanvisning, kontakter med rätt aktörer och bästa möjliga skatteincitament." Orden kommer från staden Antwerpens investeringsansvarige Maarten van Ostayen, som sköter kontakten med internationella intressenter.

Just skatteincitament och stöd är något som sticker ut i Belgien. Företagsstöden finns på tre nivåer: kommunnivå i Antwerpen, regionnivå i form av företagsstöd i Flandern samt statliga skatteavdrag för Belgien som helhet.

Belgien tillhör samtidigt de OECD-länder som ger ett omfattande offentligt stöd till företagens FoU. Det handlar både om direkta stöd och skatteincitament. OECD:s jämförelser visar att det samlade offentliga stödet till företagens FoU som andel av BNP är betydligt större i Belgien än i Sverige. Skillnaden är särskilt tydlig för de skattebaserade FoU-incitamenten.

Statligt FoU-stöd, procent av BNP, 2023

Statligt stöd till forskning och utveckling är nästan dubbelt så högt i Belgien som i Sverige, mätt som andel av BNP 2023. Skillnaden förklaras främst av betydligt större skatteincitament i Belgien.²²

Alla dessa stöd och avdrag går att kombinera och används för att ge helhetspaket till företag som vill starta, växa eller flytta sin verksamhet till Flandern.

²² OECD (2025), *Corporate Tax Statistics 2025*, OECD Publishing, Paris

Statlig nivå

Ett koncept med betydande skattelättnad är 85 procents avdrag på så kallat *Net innovation income*. Det innebär en effektiv skatt på 4 procent för de vinster som kommer av innovationsverksamheter, enligt Anja Berlander, vid belgiska Skatteverket FOD. Till det kan skatteavdrag om 13,5 procent direkt göras för kvalificerade FoU-investeringar. Här kan man också välja att ta 20,5 procents skatteavdrag vid nedskrivning för nämnda investeringar (över fem år).²³

När det gäller personalkostnader kan så mycket som 80 procent av källskatten för kvalificerad personal som forskare och andra yrkeskategorier inom forskning och innovation undantas. Det innebär en effektiv skattelättnad på cirka 40 procent. Till det kommer en särskild inkomstskattesänkning om 25 procent för personer som arbetar skift inom forskning och utveckling, enligt Anja Berlander.

Regional nivå, Flandern

På denna nivå finns en flora av företagsstöd att söka via den flamländska myndigheten Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO), som kan liknas vid en kombination av svenska Tillväxtverket och Vinnova. Det mest generösa är stöd för forskningsprojekt om upp till 3 miljoner euro per projekt. VLAIO kan ge företagsstöd på upp till 50 procent av alla kostnader för ett företag under tre års tid. Om projektet lutar mer åt utveckling finns stöd på upp till 3 miljoner euro under två år, men med en subventionsnivå om 25 procent.

Det finns också ett program som heter *Innovation Mandate* som möjliggör för subventioner om 50 till 100 procent för personer med licentiat- eller doktorsbakgrund plus för de operationella kostnader som kommer av de projekt som dessa personer ingår i.

Slutligen finns så kallade *Strategic Transformation Support*, som innebär stöd för utbildning och innovativa projekt på temat *Do something new*. Här kan subventionerna uppgå till omkring 3 miljoner euro för större företag och 1 miljon euro för mindre företag²⁴.

Till det ska läggas särskilt generösa företagsstöd för företag som har en ekologisk eller klimatinriktad prägel. "Vi är inte som Trumps 'drill baby drill', utan här satsar vi fortfarande på klimatomställning", förklarar Ruiters Koen, som ansvarar för företagsstöd vid VLAIO.

Koen är också noggrann med att ge bilden av att landet följer EU:s regler för statsstöd. Men det är helt klart så att de olika instanserna är beredda att skraddarsy olika typer av stöd, beroende på företagets omfattning och inriktning samt investeringsplaner i Flandern.

²³ Federal Public Service Finance, "Presentation: Research – Development – Innovation: Tax incentives" (2026)

²⁴ VLAIO, "Flanders: Innovation and Trade, presentation on tax credits" (2026)

Lokal nivå, Antwerpen

Avslutningsvis ska nämnas att även kommunen Antwerpen delar ut företagsstöd i form av *Innovation Grant* och *Kickstart Grant*. Den senare kan ge stöd till att ersätta kostnader för investeringar i exempelvis laboratorieutrustning med 80 procent. Det förra ger allmänt stöd till entreprenörer och forskare för att stimulera innovation²⁵.

Dessa stöd delas till största delen ut till företag som ingår i stadens innovationshubb BlueChem, som redovisas mer ingående i nästa avsnitt. Generellt kan det röra sig om mellan 50 000 euro och 100 000 euro per projekt. "Dessa stöd är en avgörande punkt när vi designar vårt välkomstpaket till nya, ofta utländska, företagsintressenter", förklarar Joris van den Broeck, investeringsansvarig i Antwerpen.

Lärdom för Sverige Belgien använder FoU-stöd som ett aktivt konkurrensmedel. För Sverige är den strategiska frågan därför inte bara storleken på enskilda stöd, utan om skatteregler, projektstöd och innovationsprogram tillsammans gör det tillräckligt attraktivt att lägga forskning, utveckling och industriell uppskalning här.

²⁵ City of Antwerp, "Grants, incentives, tax rulings and funding" (2026)

Reformexempel II: talangjakten

”Det enda vi egentligen har är vårt humankapital”, slår BlueChems verksamhetschef Britt de Sutter fast.

Förutom skatteincitament ingår kompetensförsörjning och innovation som viktiga hörnstenar i Flanderns industripolitik. Det finns en rad organiserade samarbeten mellan akademi och näringsliv för att främja det senare. De är ofta underbyggda med praktiska inkubatorsinitiativ för att frigöra nya idéer och främja entreprenörskap.

Ett antal universitet har centrala roller för att dels möjliggöra den belgiska kemiindustrins höga förädling och produktivitet genom forskning och utveckling, dels för att praktiskt utbilda rätt medarbetare. Universiteten i Antwerpen, Gent, Leuven och Hasselt har samtliga avancerade utbildningar som direkt eller indirekt tangerar kemikompetenser, eller allmänna ingenjörsprogram som kan nyttjas brett i kemiföretag.

Totalt utbildas cirka 3 000 personer med ingenjörskompetens per år, enligt Dieter Ruijten som arbetar på forskningsinstitutet Catalisti i Antwerpen. I dessa ingår kemi, biokemi och biotech. Det är fler än i Sverige inom dessa utbildningsområden, men både Sverige och Belgien ligger under EU-snittet när det gäller andelen studenter i naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (STEM).

Belgiens utbildningssystem skiljer sig i delar från det svenska. Högskolor och yrkeshögskolor är ofta nära kopplade till universiteten, så kallade ”Hogskole”. Dessa kan erbjuda mer handfasta, praktiskt inriktade och behovsanpassade yrkesutbildningar riktade mot kemiindustrin. Dessa program kan vara tre år långa och inkludera bioteknik, processteknik, analys- och kvalitetskontroll samt miljöteknik.²⁶

”Under senare år har vi också satsat mycket på *dual learning*, det vill säga nya former av lärlingsinitiativ. Här har dessa högskolor en central roll”, säger Kris Bosch, utbildningsexpert vid branschorganisationen Essenscia. Här ska nämnas att ett femtiotal företag inom kemisektorn ingår. Antalet lärlingar är fortfarande ganska få, cirka 200 personer per år, men arbetet håller på att skalas upp.

Även studenter från akademiska lärosäten som studerar till processingenjörer arbetar med devisen ”*on the job training*”. Här ska nämnas projektet ”Avogadro” där branschorganisationen Essenscia är en viktig aktör.²⁷

Men det kanske viktigaste initiativet har kemiindustrin tagit själva genom att skapa en egen branschskola mitt i Antwerpens hamn för att erbjuda såväl korta som längre utbildningar.

”Vi har byggt upp en site med riktig utrustning, gas- och vätskeledningar, för att eleverna ska lära sig de moment som kommer av att arbeta i en riktig kemiindustri. Vi har bytt ut vätskorna mot vatten, men i övrigt är allt som det ska vara i en processindustri”, säger Bosch.

Initiativet heter Acta och grundades i början av 1990-talet. Näringslivet har gått samman med en basfinansiering. De största aktörerna som samarbetar med Acta

²⁶ Student.be, ”Higher education in Belgium” (2026)

²⁷ Essenscia, ”Duaal leren” (2026)

är Borouge, Exxon, Total, Agfa Gevaert och Advanio Stolthaven. Därefter får varje arbetsgivare betala för de kurser som behövs för att fylla kompetensluckor. Kurserna inkluderar kemisk processdrift, mätteknik, underhåll, säkerhetsrutiner, miljöskydd och nödhantering. Enligt Kris Bosch vid Essenscia investerar företagen årligen 20 miljoner euro i dessa kurser. Vid Acta genomförs totalt 12 500 utbildningsdagar per år, fördelade på flera tusen deltagare och utbildningar som sträcker sig från enstaka dagar till längre kursupplägg.

När det gäller bredare utbildningsinitiativ anammade Flandern-regionen tidigt en strategi för STEM. Redan 2012 sjösatte regionen reformer för att fler lärare och elever skulle stärka sin kompetens inom dessa områden. Även en plattform för uppföljning av mål och ambitioner etablerades. Politiken satte nya mål 2021 för att ytterligare stärka arbetet fram till 2030²⁸.

På lokal nivå finns också en rad projekt för att främja STEM. I Antwerpen arbetar handelskammaren Voka med en särskild "STEM-pakt". Den går ut på att matcha skolor med företagare som kan uppvisa goda resultat som följer av en STEM-utbildning. "Årligen får dessa företagsledare och elever offentliga priser och firas med pompa och ståt för att rikta ljuset mot dessa samarbeten", säger Nadja Werkers vid Voka. Samtidigt står landet och stampar vad gäller STEM-frågan. Enligt EU-kommissionen är andelen studenter i STEM-relaterade utbildningar fortfarande för låg i stora delar av EU. Belgien ligger under EU-snittet, medan Sverige ligger något över men fortfarande under EU:s föreslagna mål till 2030²⁹.

Det är svårt att dra slutsatsen att Belgien varit ett framgångsrikt land när det gäller att avancera STEM-inriktning i utbildningssystemet. Å andra sidan finns konkreta exempel där näringslivet försökt dra sitt strå till stacken.

Sammanfattningsvis är utbildningarna utformade för att möta industrins efterfrågan. Flera yrkesinriktade insatser är särskilt utformade för att underbygga Antwerpens kemikluster. Den viktigaste slutsatsen är att aktörerna pratar med varandra och att utbildningarna skräddarsys för att möta industrins behov av rätt medarbetare vid rätt tidpunkt. Hur hänger denna symbios mellan akademi och näringsliv ihop med innovationsfrämjande och faktisk näringspolitik?

Lärdom för Sverige Kompetenspolitiken behöver ligga närmare industrins verklighet. Flandern visar värdet av utbildningsmiljöer där människor tränas i konkreta moment, med utrustning och processer som liknar den produktion där kompetensen faktiskt ska användas.

²⁸ Vlaanderen, "STEM in onderwijs" (2026)

²⁹ European Commission, "Boosting STEM participation in tertiary education: a persistent challenge" (2026)

Reformexempel III: modern industripolitik, innovation och investeringsfrämjande

I Antwerpens södra industrikvarter finns flera miljöer som fyller olika roller i innovationskedjan. BlueApp är University of Antwerps öppna innovationshubb med labb, pilotfaciliteter och testmiljöer där företag och forskare kan validera och skala upp processer. BlueChem är inkubatorn för startups och scaleups inom hållbar kemi. Det sista steget i den tilltänkta entreprenörskedjan är *NextGen District*, som fungerar som en slutdestination för framgångsrika projekt som går in i operationella labb, enligt Dieter Ruijten vid innovationsmäklaren Catalisti, som också har kontor i *BlueChem*. Tillsammans med Catalisti och NextGen District bildar de en kedja från forskning och verifiering till företagande, demonstration och industriell uppskalning.

Grundidén bakom *BlueChem* är att det ska vara en samlingsplats för forskning och entreprenörskap. "Kaffemaskinen är vårt viktigaste verktyg för att frigöra innovation", säger Essenscias industrichef Barbara Veranneman som också är styrelseordförande på plats i Antwerpen.

Tanken är att dessa inkubatorer ska verka för att bygga broar och fylla igen kompetenshål i hela kemiklustret i Flandern. De ska gå i fronten för vad de kallar för "spjutspetskluster", enligt Ruijten. Just Catalisti har två decennier på nacken. De finansieras till 50 procent av offentliga medel från Flanderns regionregering och 50 procent från kemiföretagen i området. Totalt återfinns 148 företag och 12 utbildningscenter som medlemmar i Catalistis nätverk.³⁰

I styrelserna för dessa institutioner sitter företrädare från nämnda akademiska lärosäten, företagsledning, Flanderns politiker och företrädare från investeringsmyndigheten VLAIO. Catalistis uppgift är att verka som koordinator, nätverkare, matchningsmäklare och projektledare.

Oftast ligger dessa projekt i linje med de flamländska innovationsstöden som beskrevs ovan. Såväl staden Antwerpen som VLAIO arbetar med ett stort antal projektstöd, med lite olika tidsramar och subventionsstöd beroende på projektets art.

Bland framgångsexemplen lyfts flera projekt fram som kompletterat kemiindustrin. Nya investeringar i befintliga processindustrier som Indaver och Oleon har påskynats av innovationslösningar som Catalisti och BlueChem har understött.

Dessutom finns konkreta exempel på startupbolag, framför allt DCarbon, som efter att ha genomgått samtliga steg i Antwerpens inkubatorskedja i dag förväntas vara värt omkring 18 miljoner euro. "Våra investeringar har betalat tillbaka sig med råge", slår Joris Van Den Broeck vid staden Antwerpens investeringsenhet fast.

Bakom dessa tidiga innovationssatsningar finns olika projektstöd och incitament för forskning och utveckling att söka. Här agerar både Catalisti och BlueChem som administrativt stöd. De har dessutom ett nätverk av konsulter som bistår, enligt Dieter Ruijten vid Catalisti.

³⁰ Catalisti, "Introduction to chemical cluster" (2026)

Men Flandern har också en investeringsbank som heter Participatiemaatschappij Vlaanderen (PMV). Banken kan täcka upp till 300 miljoner euro i statliga kreditgarantier för aktörer som behöver finansiera nya projekt eller uppskalning av befintlig industriinfrastruktur. Sammantaget har inkubatorsatsningarna, investeringsbanken och företagsstöden gjort att BlueChem och Catalisti flera år i rad fått utmärkelser av Europeiska kommissionen som exempel på fungerande industrikuster.

Men det finns marknadsekonomiska invändningar mot denna modell. En är att klostret i hög grad tycks vara beroende av offentliga nationella medel och EU-medel. En annan är frågan om hur framgångsrika innovationsföretagen egentligen är utan det större industriella ekosystem som växt fram i Antwerpens hamn. Skulle detta ens funnits utan de större aktörerna som etablerade sig i Antwerpens hamn efter andra världskriget? "Det händer att vi också pratar i dessa termer", erkänner Britt De Sutter vid BlueChem. "Men vi landar ändå i att vi måste vara på tårna och göra allt vi kan för att försöka skapa en modern industripolitik", avslutar hon.

En sista instans som påverkar utländska aktörers engagemang i Flanderns kemikluster är *Flanders Investment and Trade (FIT)*. Regionens motsvarighet till *Business Sweden* har sitt säte i Bryssel, men har verksamheter över hela Flandern.

"Investeringsfrämjandet har ökat i betydelse de senaste åren", säger Yiwei Zhang, chef med ansvar för Nordeuropa, på plats i Bryssel. "Konkurrensen hårdnar. Vi är en liten region sett till övriga Västeuropa. Vi måste alltid vara på tårna", säger hon.

De senaste åren har flera kontor med fokus på exportfrämjande utomlands lagts ner. I dag är 40 procent av verksamheten fokuserad på investeringsfrämjande och 60 procent på exportfrämjande³¹. Totalt arbetar omkring 300 personer på FIT. Av dessa arbetar cirka 40 personer renodlat med investeringsfrämjande. Därtill finns personer som arbetar med stödfunktioner. "Kemisektorn som en dominerande bransch får särskild uppmärksamhet", säger Zhang.

En annan viktig aktör som arbetar med investeringsfrämjande är staden Antwerpen som har ett team om tre personer som enbart arbetar med dessa frågor. Detta team agerar som spindeln i nätet med kontakter med alla de centrala instanser som kan ge stöd inför, under och efter en faktisk företagsetablering.

Dessutom arbetar också Antwerpens handelskammare med nätverkande och varumärkesbyggande för kemiklustret, i allt från industrimässor i Hannover till att verka som brygga med handelspartners i Nordafrika, allt enligt Vokas internationellt ansvarige Fatim Ramadane.

FIT samordnar delar av sina insatser med VLAIO, Flanderns motsvarighet till Tillväxtverket och Vinnova. I arbetet ingår så kallad aftercare efter att företagen etablerats i Flandern. "Vi ringer helt enkelt runt och träffar dessa företag för att höra hur det går,

31 Siffrorna bekräftas också i Flanders Invest and Trade, "Ondernemingsplan – 2026" (2026)

men också för att informera dem om eventuella nya FoU- och företagsstöd som de kan söka”, förklarar Yiwei Zhang.

Bilden som växer fram är ett kemikluster där myndigheter, näringsliv och akademi arbetar tätt tillsammans från den första investeringskontakten till innovation och uppskalning. Arbetet handlar inte bara om att attrahera nya investeringar till Flandern, utan också om att säkerställa att nya idéer kan utvecklas, finansieras och bli industriell produktion. Det är en viktig skillnad mellan investeringsfrämjande som marknadsföring och investeringsfrämjande som faktisk genomförandekraft.

En viktig politisk markering är att Flandern, efter långvariga påtryckningar från näringslivet, har fått en särskild industriminister med ansvar för hela politikområdet. Det förstärker intrycket av en modern industripolitik där ansvar, samordning och riktning hålls samman.

Lärdom för Sverige Investeringsfrämjande bör inte sluta när ett företag har etablerat sig. Flandern visar att eftervård, myndighetssamordning och tydliga ingångar till stöd och innovationsmiljöer kan vara avgörande för att investeringar ska växa, stanna kvar och bli industriell utveckling.

Energin som stresstest för Flanderns konkurrenskraft

Energifrågan visar både styrkan och sårbarheten i Flanderns industrimodell. Klustret har visat konkurrenskraft och motståndskraft under senare år. Samtidigt blir höga energipriser ett stresstest för om den samlade industripolitiken räcker när Europas kemiindustri pressas hårt.

Med stigande energipriser äventyras den belgiska framgången. Sir Jim Ratcliffe, ansvarig chef vid Ineos, har beskrivit Ineos Project One som Europas kanske sista stora investering i petrokemi. Skälet som lyfts fram är stigande energipriser och en upplevd brist på förståelse från EU-kommissionen för industrins kostnadsläge³².

Belgien är särskilt utsatt för störningar i gasmarknaden. Sex av tio hem värms upp med naturgas och två av tio med eldningsolja. Belgiens elproduktionsmix har också förändrats det senaste decenniet. Tidigare bestod 55 procent av elproduktionen av kärnkraft. I dag kommer omkring 25 procent av elproduktionen från reaktorer som Doel, strax norr om Antwerpens hamn, enligt Maarten van Ostayen, investeringschef i Antwerpen.

Den politiska debatten i Belgien kretsar i dag kring hur industrin och hushållen ska skyddas från en energichock. Problemet för landet är den höga statsskulden, som gör alltför omfattande energisubventioner orealistiska. Samtidigt pågår en diskussion om att landet, likt flera andra europeiska länder, bör satsa mer på kärnkraft.

På statlig nivå inför regeringen en så kallad *energy standard* för energiintensiva företag³³. Modellen består dels av en strukturell sänkning av tarifferna för transmissionsnätet, liknande ett system som nyligen införts i Frankrike, dels av ett tillfälligt stöd inom Europeiska unionens statsstödsramverk för ren industri, *Clean Industrial State Aid Framework* (CISAF), som kan ge stödberättigade företag en riktad reduktion på upp till 50 procent av energidelen av elräkningen. Hela reformen har en budget på närmare en miljard euro under den nuvarande mandatperioden.

Övriga exempel på elstöd på regional nivå är ett stödprogram om 70 miljoner euro över en tioårsperiod med syfte att ge stöd för investeringar som reducerar koldioxidutsläpp. Genom ett så kallat kontrakt för skillnad, *contract for difference* (CfD), kan enskilda industriföretag få ett stöd upp till 2 miljoner euro per år för att komma i mål.

Indirekt kompensation för elkostnader är en vattendelare inom EU. Olika länder tillämpar olika typer av stöd. Belgiens energimix innebär 20 procent fossil elproduktion. Det dyraste kraftslaget, som fossil elproduktion utgör, sätter också priset för övrig el, genom så kallad marginalprissättning. Kostnaden ökar också på grund av EU:s utsläppshandelssystem.

Syftet med höga kostnader för fossil el är att på sikt styra bort energisystemet från fossila bränslen och ersätta dem med energikällor med lägre utsläpp. Men omställningen tar tid. Under tiden får länder med en hög andel fossil elproduktion, som Belgien, ovanligt höga elkostnader. För att mildra effekten för industrin har

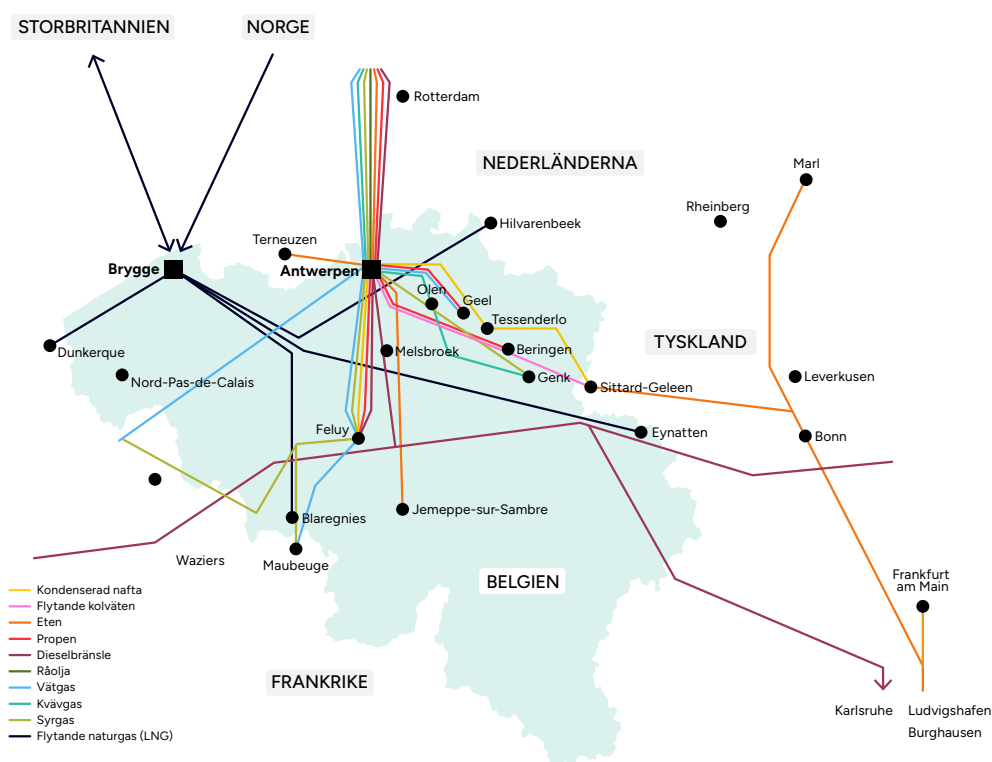
32 INEOS, "Sir Jim Ratcliffe: 'Will INEOS' Project ONE be Europe's last investment in the Petrochemicals industry?'" (22 april 2026)

33 Belga Newsagency, "Belgium introduces energy standard to ease electricity costs for industry" (17 april 2026)

Belgien därför infört kompensation för de koldioxidkostnader som belastar elpriset, i enlighet med EU:s regelverk.

Ett annat problem, som bland annat handelskammaren Voka lyfter fram, är distributionskostnaderna i elnätet. "Här behöver vi göra betydligt mer, men det går för långsamt", medger Nadia Werkers vid Voka.

Oavsett vilken väg Belgien väljer står landet med en omfattande infrastruktur, inte minst för gas och vätskor. Totalt omfattar nätet omkring 400 mil under Flanderns jord. Tillsammans utgör infrastrukturen för petrokemiska vätskor en avgörande grund för Belgiens kemikluster. Samtidigt kan beroendet av denna infrastruktur bli en sårbarhet när energi- och råvarusystemen snabbt förändras.

Belgiens nätverk av rörledningar för industrigas gör det attraktivt att investera där.³⁴

34 Bilden är från Belgian Chamber of Commerce presentation: "Introduction to the port" (2026)

Slutligen finns en viss skepsis mot att politiska beslutsfattare överimplementerar hållbarhetsregler och vill vara bäst i klassen. "Politikerna är lite för räddhågsna ibland för att värna industrins konkurrenskraft, kontra allmänhetens skepsis mot kemiindustrins miljö- och klimatarbete. Här behövs nog lite mer handling om vi fortsatt ska ha ett stabilt kluster", anser Venetia Spencer, public affairs-ansvarig för EU-frågor vid Borouge i Bryssel.

Det finns alltså akuta utmaningar runt hörnet för kemiindustrin i det land som fram tills nu gynnats av ett starkt investeringsflöde. Räcker den motståndskraften för att hålla ut på sikt?

Lärdom för Sverige Energifrågan avgör om industripolitiken får praktisk effekt. Flandern visar att även starka kluster snabbt kan tappa investeringskraft om energikostnader, nätkapacitet och råvaruförsörjning inte hanteras som en del av konkurrenskraftspolitiken.

Från belgiska lärdomar till svensk handlingskraft

Sveriges vägval

Flandern ger inte Sverige en färdig modell att kopiera. Det vore varken möjligt eller önskvärt. Men efter att ha studerat klustret på plats är en sak tydlig: industrins konkurrenskraft skapas inte av en enskild reform eller ett enskilt stöd. Den skapas när politik, myndigheter, akademi och företag drar åt samma håll, med ett tydligt mål om att investeringar och produktion ska växa.

För Sverige är frågan därför inte om vi kan bli ett nytt Antwerpen. Det kan vi inte. Frågan är i stället om vi kan använda våra egna styrkor bättre: fossilfri och förnybar el, stark innovationsförmåga, kvalificerad arbetskraft, etablerade industrikuster och företag som är avgörande för hela industrins värdekedjor.

Kemiindustrin är inte bara en bransch bland andra. Den levererar material, insatsvaror och lösningar till läkemedel, livsmedel, byggande, fordon, energi, elektronik och försvar. När kemiindustrin växer stärks också Sveriges innovationskraft, beredskap, export och långsiktiga välstånd. Det är därför frågan om kemiindustrins villkor också är en fråga om Sveriges framtidskraft.

Sverige har många av de förutsättningar som krävs. Det vi behöver bli bättre på är att få dessa styrkor att hänga ihop. Studien av Flandern visar att länder som vill attrahera nästa generations industriinvesteringar behöver erbjuda mer än enskilda styrkor. De behöver erbjuda riktning, samordning och tydliga vägar från forskning till produktion.

Sverige har en stark kemibas, med lokala kluster från Örnsköldsvik i norr till Stenungsund i väster och Perstorp i söder³⁵. Branschen bidrar med cirka 70 miljarder kronor till BNP varje år och sysselsätter omkring 40 000 personer. Under de senaste decennierna har kemiindustrin utvecklats positivt. Samtidigt har de riktigt stora investeringarna allt oftare hamnat i länder som Belgien, medan motsvarande investeringsbeslut i hög grad har uteblivit i Sverige.

En direkt jämförelse med Belgien är inte självklar. Sveriges kemiindustri är delvis mer inriktad på specialprodukter, och landets geografiska läge innebär andra logistiska förutsättningar. Det går heller inte att göra Stenungsund till ett nytt Antwerpen över en natt.

Däremot har Sverige flera av de grundförutsättningar som krävs för att stärka sin kemibas. Lärdomarna från Flanderns kemikluster visar vilka politiska reformer, samverkansformer och styrningsåtgärder som kan bidra till att bättre ta vara på denna potential.

Det är den viktigaste lärdomen från Flandern. Rapporten pekar på sju områden som är centrala för svensk kemiindustris konkurrenskraft, innovationsförmåga och långsiktiga motståndskraft:

35 Tillväxtverket, "Kartläggning av kemiindustrin i Sverige" (feb 2026) s.18-19

1. Antwerpens kemikluster bygger på en modern och samordnad industripolitik. Utvecklingen vilar på långsiktig strategi, tydliga uppdrag och nära samarbete mellan politik, myndigheter, akademi och näringsliv. Flandern har dessutom en industriminister med direkt ansvar för politikområdet. Sverige och Belgien är små länder i EU, och då blir tydlig riktning ännu viktigare. Belgien har utvecklat ett sammanhållet arbetssätt kring kemiindustrin. Sverige saknar fortfarande en motsvarande strategi och riktning.
2. Sverige och Belgien tillhör båda EU:s mest FoU-intensiva ekonomier, men Belgien har betydligt mer omfattande offentligt stöd till företagens forskning och utveckling än Sverige. Skillnaden är särskilt tydlig när det gäller skatteincitament för FoU. Belgien kombinerar dessa med direkta projektstöd och regionala innovationsprogram. Den viktiga lärdomen för Sverige är därför inte en enskild belgisk stödform, utan hur olika insatser tillsammans skapar konkurrenskraftiga villkor för företagens FoU och för utveckling från forskning till industriell tillämpning. Ett förhöjt kostnadsavdrag för FoU är en central del av ett sådant konkurrenskraftigt system.
3. Flanderns arbete med talangförsörjning visar värdet av utbildningar som utformas efter industrins behov. Samarbetet mellan industri och akademi i Sverige behöver stärkas, liksom de yrkesnära utbildningarna. Det kan ske genom fortsatt utveckling av yrkeshögskolan och genom träningsfabriker med möjlighet till utbildning i konkreta moment och processer i industrin.
4. Flandern har ett tydligt myndighetssystem för investeringar, innovation och företagsstöd. Flanders Investment and Trade (FIT) och Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) arbetar nära varandra och har tydliga uppdrag gentemot företag som vill etablera sig eller växa i regionen. Den svenska motsvarigheten Business Sweden har inte samma samlade investeringsfrämjande uppdrag. Sverige kan lära av detta genom att ge Business Sweden ett tydligare och mer strategiskt uppdrag att attrahera industriella investeringar till Sverige.
5. Belgien använder indirekt kompensation för elkostnader kopplade till fossila energikällor, i likhet med flera andra EU-länder. Syftet är att avlasta internationellt konkurrensutsatt industri och minska risken för att höga energikostnader driver kemiindustrin ut ur Europa. Det här behöver Sverige också göra.
6. Antwerpens kemikluster visar värdet av sammanhängande innovationsmiljöer som utgår från industrins behov och befintliga styrkeområden. BlueApp, BlueChem, Catalisti och NextGen fyller olika men kompletterande funktioner, från forskning, test och verifiering till företagande, demonstration och industriell uppskalning. Företag, akademi och offentliga aktörer är samtidigt nära integrerade i miljöerna. Lärdomen för Sverige är att vi också behöver stärka sammanhängande miljöer där forskning och innovation kan utvecklas hela vägen mot industriell tillämpning och produktion.
7. Belgien har ett mycket väl utbyggt och integrerat gasnät, vilket är särskilt viktigt för den energiintensiva kemiindustrin. Gasnätet är omkring 400 mil långt med kopplingar till grannländerna. Sveriges stamgasnät längs västkusten är viktigt för den svenska kemiindustrin eftersom gasen används som råvara för kemiproduktionen. Till skillnad från Belgien har Sverige endast en inmatningspunkt, vilket gör nätet och gasförsörjningen sårbar.

IKEM:s reformagenda för Sveriges framtidskraft

Flandern visar att industripolitik kan fungera när den har riktning, samordning och verklig närhet till företagens behov. Men Belgien visar också att inget kluster är immunt mot höga energipriser, svagare investeringar och politisk kortsiktighet. Det gör lärdomen särskilt viktig för Sverige. Nästa generations investeringar kommer att forma vår industriella kapacitet under decennier. De beslut som fattas nu avgör var den kapaciteten byggs. Att frigöra kemiindustrins utvecklingspotential är en strategisk fråga. Mot den bakgrunden blir IKEM:s reformförslag en konkret agenda för hur Sverige kan stärka industrins möjligheter att investera, växa och bidra till långsiktigt välstånd.

Exemplet Flandern visar att konkurrenskraft byggs genom reformer som gör det lättare för industrin att investera, utvecklas och stanna kvar. IKEM:s reformförslag tar fasta på just detta: hur Sverige kan stärka sina egna industriförutsättningar och bygga den framtidskraft som krävs för jobb, innovation, hållbar omställning, konkurrenskraft och långsiktigt välstånd.

1. Ge Sverige en samlad riktning för industriella investeringar

Sverige behöver möta industrins investerare med en tydlig och samlad röst. Klimat- och Näringslivsdepartementet under näringsministern behöver ha ett tydligare och uttalat ansvar att delta i den strategiska styrningen av Business Swedens investeringsfrämjande uppdrag. Samtidigt bör anslaget till den investeringsfrämjande verksamheten tredubblas.

2. Säkra konkurrenskraftig energi och robust råvaruförsörjning

Kemiindustrin är energiintensiv och internationellt konkurrensutsatt. Sverige bör införa kompensation för indirekta koldioxidkostnader på el för energiintensiv industri, i linje med Belgien och flera andra EU-länder. Det skulle minska risken för att höga energikostnader driver produktion och investeringar ut ur Europa.

Gasförsörjningen behöver också stärkas. Sverige bör skapa ytterligare en inmatningspunkt till det västsvenska stamgasnätet, exempelvis genom en LNG-terminal, och genomföra Biogaskommissionens förslag om ökad produktion av biogas för industriell förädling.

3. Bygg kompetens nära industrins verklighet

Sverige behöver fler utbildningsinsatser som utgår från industrins faktiska behov. Samarbetet mellan akademi, yrkeshögskola och industri bör stärkas. Särskilda träningsfabriker bör utvecklas med utgångspunkt i både det irländska exemplet National Institute for Bioprocessing Research and Training, NIBRT, och det belgiska exemplet Acta, där människor kan utbildas i konkreta moment och processer som liknar verklig industriell produktion.

Sveriges STEM-strategi bör omsättas i konkreta åtgärder som stärker intresset för naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik redan tidigt i utbildningskedjan. Arbetet efter STEM-delegationen behöver säkras.

4. Öka Sveriges attraktionskraft för investeringar i forskning och innovation

Sverige bör införa Europas mest konkurrenskraftiga FoU-avdrag. Utgångspunkten bör vara ett skatteincitament för forskning och utveckling i form av ett förhöjt kostnadsavdrag, i enlighet med SOU 2026:1 och IKEM:s kommentarer till remissen.

Det behövs också en genomlysning av svenska direkta stöd till företagens FoU och innovation, inklusive stöd för test, demonstration och uppskalning. Investerande företag behöver enklare kunna se vilka möjligheter som finns, hur stöden kompletterar skatteincitament och hur de kan bidra till vägen från forskning till industriell tillämpning. En samlad kontaktpunkt bör guida företag mellan berörda myndigheter.

Tillsammans stärker reformerna Sveriges förmåga att attrahera investeringar, skala innovationer och bygga den industriella framtidskraft som krävs för långsiktig konkurrenskraft, jobb och välbefinnande. Det är så Sveriges framtidskraft byggs av industrin.

Källor och metod

Litteratur och offentliga källor

Acta, "Historiek" (2026).

Aftalion, Fred, *A History of the International Chemical Industry*, Chemical Heritage Press.

Belga Newsagency, "Belgium introduces energy standard to ease electricity costs for industry" (17 april 2026)

Catalisti, "Introduction to chemical cluster" (2026)

Cefic, "Cefic Chemdata International" (2026)

Cefic, "Presentation: Cefic Facts and Figures 2025" (2026)

ChemEurope.com, "BASF builds new plant for alkylethanolamines at Antwerp site" (2022) <<https://www.chemeurope.com/en/news/1175021/basf-builds-new-plant-for-alkylethanolamines-at-antwerp-site.html>>

City of Antwerp, "Grants, incentives, tax rulings and funding" (2026)

Essenscia, "Economische jaarcijfers 2025" (2026) <https://www.essenscia.be/wp-content/uploads/2026/04/presentation_economic-press-conference_nL_2026.pdf>

Essenscia, "Duaal leren" (2026)

Essenscia, "Belgische chemie en farma op kantelpunt: minder jobs, export krimpt en investeringen blijven uit" (22 april 2026) <<https://www.essenscia.be/belgische-chemie-en-farma-op-kantelpunt-minder-jobs-export-krimpt-en-investeringen-blijven-uit/>>

Eurostat, "EU spending on R&D exceeded €403 billion in 2024", 4 december 2025.

European Commission, "Boosting STEM participation in tertiary education: a persistent challenge", European Education Area, 2026.

Federal Public Service Finance, "Presentation: Research – Development – Innovation: Tax incentives" (2026)

Flanders Investment and Trade, *Ondernemingsplan 2026*, 2026.

INEOS, "Sir Jim Ratcliffe: 'Will INEOS' Project ONE be Europe's last investment in the Petrochemicals industry?'" (22 april 2026) <<https://www.ineos.com/sv/nyheter/ineos-gruppen/sir-jim-ratcliffe-will-ineos-project-one-be-europes-last-investment-in-the-petrochemicals-industry/>>

OECD, *Corporate Tax Statistics 2025*, avsnittet "Tax incentives for research and development", OECD Publishing, Paris, 2025.

Roland Berger, *European Chemical Closures and Investments Radar 2022–2025*, rapport framtagen på uppdrag av Cefic, 2026.

Sarens, "Belgium has doubled its spending on R&D in the chemical sector over the last decade, generating more than 100,000 direct jobs" (4 nov 2025) <<https://sarens.prowly.com/433075-belgium-has-doubled-its-spending-on-rd-in-the-chemical-sector-over-the-last-decade-generating-more-than-100000-direct-jobs>>

Student.be, "Higher education in Belgium" (2026) <<https://www.student.be/en/student-life/higher-education-in-belgium/>>

Vanhillo, Ties, Jeroen Cant, Thierry Vanelander & Ann Verhetsel (2018): "Understanding the evolution in the Antwerp chemical cluster: The role of

regional development strategies", *European Planning Studies*, vol 26, issue 8. <<https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1491952>>

VLAIO, "STEM in onderwijs" (2026)

VLAIO, "Flanders: Innovation and Trade, presentation on tax credits" (2026)

Voka (Flanders' Chamber of Commerce and Industry), "Get to know our harbour and its industry" (2026)

Intervjuer

Anja Berlanger, vid belgiska Skatteverket, FOD Financiën, Beleidsexpertise en
Ondersteuning, Cel Fiscaliteit van de Buitenlandse Investerings (digitalt möte (4 maj 2026)

Kris Bosch, utbildningsexpert Essenscia, (Bryssel 21 april 2026)

Monchef Hadhri, chefsekonom Cefic, (Bryssel 22 april 2026)

Ruiters Koen, rådgivare VLAIO (digitalt möte 28 april 2026)

Maarten van Ostayen investeringschef Antwerpen Stad, (Antwerpen 20 april 2026)

Fatim Ramadane, internationellt ansvarig vid Belgian Chamber of Commerce (Voka) (Antwerpen 21 april 2026)

Dieter Ruijten, broker vid Catalisti (Antwerpen 20 april 2026)

Venetia Spencer, public affairs-ansvarig för EU-frågor vid Borouge (fd Borealis), (Bryssel 22 april 2026)

Britt de Sutter, verksamhetschef vid BlueChem, (Antwerpen 20 april 2026)

Joris Van Den Broeck, investeringsansvarig staden Antwerpen (digitalt 10 april 2026)

Barbara Veranneman, chef industriutveckling, Essenscia (Bryssel 22 april 2026)

Yves Verschuere, VD Essenscia (Bryssel 21 april 2026)

Nadia Werkers, verksamhetschef för Belgium Chamber of Commerce (Antwerpen 21 april 2026)

Yiwei Zhang, biträdande investeringschef, Nordeuropa, vid Flanders Investment and Trade (Bryssel 21 april 2026)

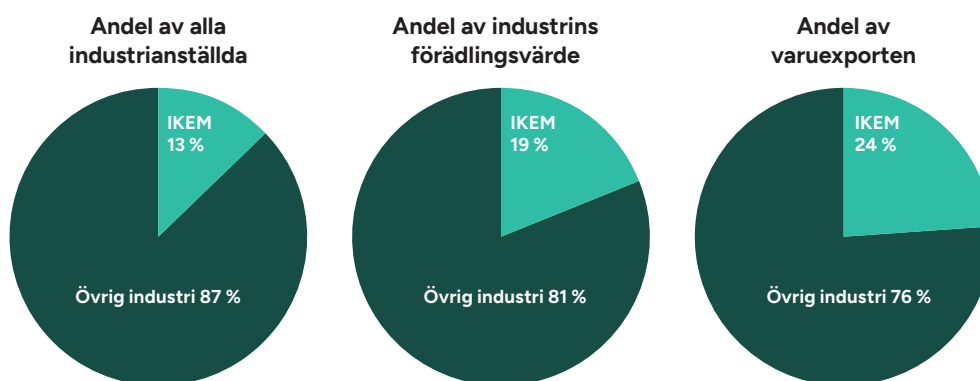
Metod

Rapporten bygger på en fältstudie i Antwerpen och Bryssel våren 2026, genomförd av Edward Hamilton Communications AB på uppdrag av IKEM. Underlaget består av intervjuer med företrädare för näringsliv, myndigheter, innovationsmiljöer och branschorganisationer samt genomgång av offentliga rapporter, presentationer och statistik. I de fall uppgifter kommer från presentationer eller intervjuer som inte är offentligt tillgängliga anges detta i källförteckningen.

Om IKEM

IKEM, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, är arbetsgivar- och branschorganisation för Sveriges innovations- och kemiföretag. IKEM har cirka 1 200 medlemsföretag med närmare 80 000 medarbetare. Medlemsföretagen finns inom kemi- och plastindustrier, läkemedelstillverkning, raffinaderier, biotech- och biokemiföretag samt sten-, tvätt-, metall- och återvinningsindustrin.

IKEM företräder företag som är centrala för svensk industris värdekedjor. Den renodlade kemi-, läkemedels- och plast/gummiproduktionen står för en fjärdedel av svensk industris exportvärde och en femtedel av industrins förädlingsvärde. Medlemsföretagen levererar insatsvaror och slutprodukter till samhällsviktiga funktioner och bidrar till jobb, innovation, hållbar omställning, konkurrenskraft och Sveriges långsiktiga välbefinnande.

Källa: SCB, data bearbetade av IKEM

IKEM – Innovations och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE-102 16 Stockholm
010-455 38 50 | info@ikem.se | ikem.se

The IKEM logo is rendered in a bold, white, sans-serif typeface. The letters are closely spaced, with the 'I' and 'K' being particularly prominent. The 'E' and 'M' follow in a similar weight and style. The logo is positioned in the bottom right corner of the page, with a thin white line extending from the left towards it, ending just before the 'I'.